

ΑΤΣΙΔΑ

Κυριακή, 4 Σεπτεμβρίου 2011
4:33 μμ

ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΟΝΟΜΑΣΙΑ

Νυφίτσα

βλ. 352.75 [496]

ΓΑΛΙΔΑ, Δ. Νυφίτζα, και Ποντικονυφίτζα, Σ. Γαλή, Έλλ. (belette). Λέγεται και Γαλίτζα. Τò Γαλίδα είναι από τò Γαλίς, ἑδος, ὑποκορ. τοῦ Γαλή· τò Γαλίτζα ἀπ' ἄλλο ὑποκορ. τò Γαλίσκη, ὡς τò Νυφίτζα ἀπò τò Νυμφίσκη. Ὠνομάσθη Νύμφη, κατ' εὐφημισμὸν δεισιδαίμονα παλαιότατον, διότι ἔκριναν τὴν ἀπάντησιν τῆς γαλῆς κακὸν οἶωνόν· « Καὶ τὴν » ὁδὸν ἐὰν παραδράμῃ γαλῆ, μὴ πρότερον πορευθῆναι, » ἕως διεξέλθῃ τις, ἢ λίθους τρεῖς ὑπὲρ τῆς ὁδοῦ διαβάλλῃ » (Θεοφράστ. Χαρακτ. XVI). Κατὰ παρόμοιον εὐφημισμὸν, τὴν ὠνόμασαν καὶ οἱ Γάλλοι belette, καὶ οἱ Ἴταλοὶ donnola (demoiselle).

ἸΚΤΙΣ. Ζ. Ἀτζίδα.

ΕΠΙΣΗΜΗ ΟΝΟΜΑΣΙΑ

MUSTELA VULGARIS

ΑΡΧΑΙΑ ΟΝΟΜΑΣΙΑ

Γαλή

ΣΥΝΩΝΥΜΑ

Καλογυναικάρι (Ιεράπετρα)
Καληγιαννού (Αγ. Βασίλειος)
Καλογεννούσα (Μαλεβύζι)
Μυγαλή (DyCange)

ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΑ

Του ονοματός νυφίτσα περιγράφεται εκενέστατα στίς Σημειώσεις στις ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ Σημ. Υπ Αρ. 334

1014 ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΠΟΛΙΤΗΣ -ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ ΤΟΜΟΣ Β -ΕΡΓΑΝΗ -1965

ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ

333 Ἡ νυφίτσα (Ἀθῆνα)

Ἡ νυφίτσα ἦταν νύφη και ἔγινε ζώ. Για τούτο ζηλεύει δλαις τοις νυφάδες. Κα'ι για νά μήν καταστρέψη τά προικιά της νύφης, ἔβαναν εις τήν κάμερα πού τά ἐφύλαγαν κουταλίταις μέ μρωδικά και μέλι, γιά νά φάη-νά χόρταση ἡ νυφίτσα και νά εὐχαριστηθῆ, νά μήν τρυπήσῃ τά προικιά. Και δταν ἔβαναν τοις κουταλίταις ἔλεγαν αὐτά τά λόγια'

Κόπιασε, κυρά νυφίτσα,
για νά φας τοις κουταλίταις'
μην πείραζες τά προικιά,
ξά στον κάμωμε χρυσά,
λόχρυνσα κι ολάργυρα'
#α στον δώσωμε γαμπρό,
νά παντρεντής, νά σπιτωθείς,
νά γινεῖς νοικοκυρουλα,
νά μην τρέχας πιά 'ς τη ρούγα.

334 Ἡ νυφίτσα (Πολλαχοῦ)

Ἡ νυφίτσα, σάν νυφούλα που εἶναι, της ἀρέσει νά γνέθει. Ἀμα τήν ιδούν, πρέπει νά της πούν «Καλό 'ς τη νυφίτσα μου, καλο 'ς τη νυφούλα μου!» και 'ς τήν πόρτα του σπιτιού ἡ ἀπάνω 'ς τά πράματα πού συνειθίζει νά τά σκίζῃ ἡ νά τά τρώγει της βάνουν μιά ρόκα μέ μπαμπάκι. Χαίρεται ἡ νυφίτσα που της παν τό μπαμπάκι και χορεύει ἀπάνω σέ δαυτο.

Ἀν τύχη και τή χουγιαῖξει καμμιά γυναίκα, θά τήν φυλάξει νά τήν ἐγδικηθεῖ. Γιατί εἶναι πολύ ἐγδικητική! Θά της σκίση τά ρούχα, και μεσ' 'ς τήν κασέλλα ἀκουα ἀν τά χει. Ἐνώ κείνοι που τήν καλοπιάνουν βρίσκουν μεγάλη ωφέλεια ἀπ' αὐτή. Ὅπου βρεῖ ἀδικο φλωρί, το παίρνει και το πάει 'ς το σπίτι κείνου που τήν περιποιήθηκε.

Και ἀν βάλῃς φλωριά σέ σακκούλα καμωμένη ἀπό τομάρι νυφίτσας, ποτέ δεν σώνονται.

335 Ἡ Ρόκα (Ἀρκαδία)

Τή νύχτα ἀπο κάτου ἀπο τά γιοφύρια βγαίνουν νυφίτσαις' αὐταῖς εἶναι νεράιδες, γινωμέναις νυφίτσαις. "Ἀν τοις πετροβολήσῃ κανεῖς ἡ τις χουγιαῖξει ὅταν βγαίνουν, θά πανε 'ς το σπίτι του τή νύχτα τά μεσάνυχτα κ' ἰ θάν τ'ἀνοίξουν τά φορτσέρια, και στί σκουτί βρούνε. Θά τό κάνουνε κουρέλια ὕστερα θά κόψουνε και τά μαλλιά οὐλουνώνε, ὅσοι εἶναι μέσα 'ς τό σπίτι και θά φύγουνε. Τήν ἄλλη μέρα θά χουμε τά ἴδια.

Γιά νά μήν πάθῃ τίποτα κείνος που χούγιαξε νυφίτσα πρέπει νά πάρει μιά ρόκα και βαμπάκι ωραίο και μαλακό, και να τα βάνει τή νύχτα 'ς το μέρος που τήν εἶδε. Τότες ἡ νυφίτσα γίνετα πάλι νεράιδα, τά παίρνει με χαρά και κάθετα 'ς το γιοφύρι και γνέθει. Καί γι αὐτό τή λένε Ρόκα. Πολλοί ἔχουν ἴδη τή Ρόκα νά γνέθῃ κ' ἔχουν νά λένε. Ἐναν μάλιστα τον ἔβγαλαν Φάντα (ΣΣ ἴσως "Υφάντη"), κι' ἀκόμα ὡς τά τώρα ἔτσι τον λένε, γιατί ἔδλο δηγάτο γιά φαντάσματα και γιά τις ρόκαις και το μαλλί που εἶχε ξοδεμένο.

1013 ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΠΟΛΙΤΗΣ -ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ ΤΟΜΟΣ Α -ΕΡΓΑΝΗ -1965

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΕΠΙ ΤΩΝ ΠΑΡΑΔΟΣΕΩΝ

Συνοψη και αποδοση στή Δημοτική απο τον Α. Στουγιαννίδη

Οι Ηπειρώτες ἀλλα και οι Ἀρβανίτες πιστευουν οτι η νυφίτσα σχιζει τα ρουχα και καταστρέφει τα επιπλα αυτων ου την βρῖσανε. Στο Μελένικο της Μακεδονίας απο φεύγουν ἀκομα και να ξεστομίσουν το ονοματης και να λουστουν την νύχτα γιαι τους πιανει πονοκεφαλος επειδη η νυφίτσα καθερφτίστηκε στα νερά.

Τα συνωνυμα τις νυφίτσας σε διαφορους τοπους ειναι

:

Γαλή :Σε ολη την Αρχ. Ελλ. Γραμματεία (δες και το 196.7)

Καλογυναικάρι:Στην Ιεράπετρα

Καλογιαννου:Στον Αη-Βασίλη

Καλογεννούσα:Μαλεβύζι

Ο Κοραής:σχυριζεται πως ονομασαν την γαλη νυφιτσα κατ' ευφημισμο γιαι την θεωρουσαν κακο

συναπαντημα.

Το πιθανότερο είναι ότι η κομψότητα, η γυαλιστερή γούνα το χουι της να στεκεται σουζα και να παρατηρει γύρω της δημιουργησαν τους μυθους πως προκειται για γυναίκα μεταμορφωμένη του ατυχησε στο γάμο της. Η αποψη ενισχύεται απο τα ονοματα της νυφίτσας σε άλλες χώρες:

Ιταλια

Πορτογαλια

Γερμανία

Δανία

Γαλλια

Αγγλια

ολα δηλωνουν τη νυφη ή την αρχοντοπούλα ή την ωραία κοπελα

Γαλη και Αφροδιτη

Γαλή έρασθεισα νεανίσκου εύπρέπους ηύξατο τῇ Ἀφροδίτῃ ὅπως αὐτὴν μεταμορφώσῃ εἰς γυναῖκά. Καὶ ἡ θεὸς ἐλέησασα αὐτῆς τὸ πάθος μετετύπωσεν αὐτὴν εἰς κόρην εὐειδῆ, καὶ οὕτως ὁ νεανίσκος θεασάμενος αὐτὴν καὶ έρασθεὶς οἶκαδε ὡς ἑαυτὸν ἀπήγαγε. Καθημένων δὲ αὐτῶν ἐν τῷ θαλάμῳ, ἡ Ἀφροδίτη γνῶναι βουλομένη εἰ μεταβαλοῦσα τὸ σῶμα ἢ γαλῆ καὶ τὸν τρόπον ἤλλαξε, μῦν εἰς τὸ μέσον καθῆκεν. Ἡ δὲ ἐπιλαθομένη τῶν παρόντων ἐξαναστᾶσα ἀπὸ τῆς κοίτης τὸν μῦν ἐδίωκε καταφαγεῖν θέλουσα. Καὶ ἡ θεὸς ἀγανακτήσασα κατ' αὐτῆς πάλιν αὐτὴν εἰς τὴν ἀρχαίαν φύσιν ἀποκατέστησεν.

Απο αυτο το μύθο προηλθε και η παροιμια ου πρεπει γαλη κροκωτον [ήγουν πολυτελές ιματιον φέρειν]

IV, Περὶ Ἀριστείδου ὑπὸ γαλῆς δη- χθέντος, καὶ ἀποθνήσκοντος.

**“Ὅτι Ἀριστείδης ὁ Λοκρὸς ὑπὸ Ταρτησίας γαλῆς
δηχθεὶς, καὶ ἀποθνήσκων, εἶπεν, “Ὅτι πολὺ ἂν ἦ-
διον ἦν αὐτῷ δηχθέντι ὑπὸ λέοντος, ἢ παρδύλεως,
ἀποθανεῖν, εἴπερ οὖν ἔδει τινὸς τῷ θανάτῳ προφά-
σιως, ἢ ὑπὸ θηρίου τοιούτου· τὴν ἀδοξίαν, ἐμοὶ
δοκεῖν, ἐκεῖνος τοῦ δήγματος πολλῷ βαρύτερον φέ-
ρων, ἢ τὸν θάνατον αὐτόν.**

ΑΡΗΣ ΣΤΟΥΓΙΑΝΝΙΔΗΣ at 10/9/2011 2:55 μμ 9235.217

ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ

1014.926 334

334

Ἡ νυφίτσα

(Σε πολλα μερη)

Ἡ νυφίτσα, σαν νυφοῦλα που είναι, της αρέσει να γνέθει. "Αμα την ιδούν, πρέπει να της ειπούν «Καλό στή νυφίτσα μου, καλό στή νυφούλα μου !)) και 'ς τήν πόρτα του σπιτιού ή απάνω στα πράματα που συνειθίζει να τα σκίζει ή να τα τρώει της βάνουν μια ρόκα με μπαμπάκι. Χαίρεται ή νυφίτσα που της παν το μπαμπάκι και χορεύει απάνω σε δάφτο.

Αν τύχη και τή χουγιιάξει καμμιά γυναίκα, θα τήν φυλάξει να τήν έγδικηθει. Γιατί είναι πολυ έγδικητικη θα της σκίσει τά ρούχα, και μεσ' 'ς τήν κασέλλα άκομα αν τά χει. Ένω κείνοι που τήν καλοπιάνουν βρίσκουν μεγάλη ωφέλεια άπ' αυτή. Όπου βρει άδικο φλωρί, το παίρνει και το πάει 'ς το σπίτι κείνου

που τήν περιποιήθηκε.

Καί αν βάλης φλωριά σε σακκούλα καμωμένη από τομάρι νυφίτσας, ποτέ δεν σώνονται.

αίλουρος, αἴλουρος, ὁ, ἡ "ἡ γαλῆ, γάτα, «νυφίτσα»" : ἐκ τοῦ *(F)αιFέρ-ου-ρος καὶ *(F)αιFρουρος, συγγ. τοῖς : λατ. *viverra* = ἰκτίς, «κουνάβι», λιθ. *vaiveris* = ἄρρεν ζῶον τῆς οἰκογενείας τῶν ἰκτιδιδῶν, *vaiverē* = σκίουρος. Τὸ τέρμα τῆς λέξεως διεμορφώθη μᾶλλον κατὰ τὸ σκίουρος "ἡ «βερβερίτσα», ὁ σκίουρος" (σκιᾶ + οὐρᾶ "ὁ ἔχων σκιερὰν [σκοτεινὴν] οὐρὰν" ;).

196.7

Mustelam habes.

You have a weasel in your house, was said to persons with whom every thing turned out unfortunate and perverse. To meet a weasel was considered by the ancients as ominous, and portending some misfortune about to happen. Among huntsmen in this country, Erasmus tells us, it was in his time deemed an ill omen, if any one named a weasel when they

E 4

were

Screen clipping taken: 1/11/2011 6:40 πμ

9261.82-83

were setting off for their sport. Theophrastus, in his description of the character of a superstitious man, says; " If a weasel crosses the road he stops short, be his business never so pressing, and will not stir a foot till somebody else has gone before him and broke the omen; or till he himself has weakened the prodigy by throwing three stones."

Screen clipping taken: 1/11/2011 6:41 πμ